

РЕНЕ КАССЕН — ЛАУРЕАТ НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ ЗА ВНЕСОК У СПРАВУ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Рене Кассен (*Cassin, René Samuel*) (1887–1976) — французький юрист і університетський викладач, лауреат Нобелівської премії миру 1968 р. за внесок у справу захисту прав людини (у тому числі й за розробку Загальної декларації прав людини).

Рене Кассен народився 5 жовтня 1887 р. в м. Байон на півдні Франції в сім'ї процвітаючих і освічених комерсантів. У 1908 р. закінчив юридичний і гуманітарний факультети університету м. Екс-ан-Прованс, а у 1914 р. захистив дисертацію і став доктором політичних, юридичних і економічних наук.

Професійна діяльність Р. Кассена, була пов'язана насамперед із практичною юриспруденцією: у 1909 р. він почав працювати юрисконсульту в Парижі. Брав участь у Першій світовій війні. Повернувшись з фронту в 1916 р., одружився і почав викладати на юридичному факультеті університету м. Екс-ан-Прованс, активно брав участь у численних гуманітарних організаціях, які надавали допомогу пораненим, сиротам і ветеранам.

У 1920 р. Р. Кассен став професором права в м. Лілль, а в 1929 р. очолив кафедру цивільного і податкового права в Сорбонні, де і залишався до формального виходу на пенсію в 1960 р. За час своєї викладацької діяльності Р. Кассен часто їздив за кордон, також викладав в Гаазі та Женеві. Сфера інтересів Р. Кассена обмежувалася тільки викладанням — він був експертом і автором численних наукових праць в галузі контрактного права і права спадкування. Пізніше він захопився більш абстрактними, але не менш важливими темами, такими як проблема рівності чоловіків і жінок у цивільному праві та іншими питаннями, пов'язаними з правами людини. Так, у 1924–1938 рр. Р. Кассен був делегатом Франції при Лізі Націй у Женеві, беручи участь у Конференції з роззброєння.

Рене Кассен проявив себе і в політиці. У 1940–1944 рр. він працював у тимчасовому уряді Шарля де Голля. Брав участь у розробці практично всіх юридичних документів тимчасових урядів «Вільної Франції» і «Франції, що бореться». Крім того, Р. Кассен був відповідальним за франко-британські переговори, в тому числі брав участь у підписанні угоди між В. Черчиллем і Ш. де Голлем, відомої як Хартія «Вільної Франції».

У 1944 р. Р. Кассен став віце-президентом Державної ради і членом Конституційної ради, що розглядала французькі закони на предмет відповідності конституції. У 1945 р. він очолив Раду Національної школи управління. Рене Кассен був також обраний делегатом Комісії з прав людини, створення якої було передбачено Статутом Організації Об'єднаних Націй (ООН), де займав посаду віце-голови.

У 1945 р. очолив Раду престижної Національної школи адміністрації (ЕНА), що готує державних службовців середньої та вищої ланки. Із 1944 по 1960 рр. Р. Кассен був віце-президентом Державної Ради Франції; починаючи з 1960 р., протягом десяти років виконував обов'язки судді Конституційного суду Франції. Рене Кассен займав низку інших важливих посад: президент Міжнародного арбітражного суду в Гаазі (1950–1960), член (1959–1965) і Голова (1965–1968) Європейського суду з прав людини в Страсбурзі, французький делегат при ООН і Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО).

Рене Кассен брав активну участь у громадській діяльності: був президентом французького відділення Всесвітньої асоціації демократичних юристів (1949), Французької асоціації розвитку міжнародного права (1962–1967) тощо.

Рене Кассен насамперед відомий як учений, політичний та громадський діяч. Проте його головним життєвим пріоритетом став захист прав людини. Починаючи з 1946 р., він був постійним членом Комісії з прав людини при ООН, її віце-президентом у 1946–1955 і 1959 рр. та президентом у 1955–1957 рр.

Можна без перебільшення сказати, що основним результатом його діяльності стала Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. Рене Кассен багато розмірковував не тільки про символічне значення цього документа, але й про його практичне застосування. Зокрема, він сказав: «Зараз, коли ми маємо інструмент [Декларацію] для боротьби з утисками і несправедливістю в усьому світі, ми повинні навчитися правильно його використовувати». Розробляючи один із основоположних документів ООН, Р. Кассен звернувся до досвіду Великої французької революції в галузі прав людини. Сама ідея прав людини не нова і походить від англійської буржуазної революції (*Habeas Corpus Act*) і американської Декларації незалежності. Однак, лише французька Декларація прав людини і громадянина (1789) мала універсальний характер. Дотримуючись цієї традиції, Р. Кассен ввів в Декларацію прав людини ООН положення про «прямі загальні права» [людини] (*«droits directement universels»*). Він також наполягав (за підтримки СРСР і різкої опозиції США) на тому, щоб Декларація прирівнювала економічні, соціальні та культурні права до громадянських і політичних, і визнала їх в якості фундаментальних і невід'ємних прав людини.

У 1968 р. за видатні досягнення у сфері захисту прав людини Р. Кассен був нагороджений Нобелівською премією миру. Виступаючи з Нобелівською лекцією, Р. Кассен заявив: «На цій планеті не буде миру доти, поки навіть у найвіддаленішому куточку планети будуть порушуватися права людини».

Багато років Р. Кассен очолював Міжнародний інститут прав людини в Страсбурзі, співпрацював із Американським єврейським комітетом в організації конференції в Упсалі (Швеція) в 1972 р., яка мала вплив на розділ прав людини в Заключному акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі, підписаному в Хельсінкі в 1975 р. Рене Кассен також брав участь у кампаніях за права євреїв, деякий час був президентом Єврейського альянсу у Франції.

Помер Р. Кассен 20 лютого 1976 р. у Парижі. Незадовго до смерті Р. Кассен був удостоєний Великого хреста ордена Почесного легіону. У 1987 р. прах Р. Кассена було перенесено до паризького Пантеону.